

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE LEGE. || ET OBITER DE LIBERTATE CHRISTIANA
ASERTIONES THEOLOGICAE, AD PROMOVENDAM
studiorum renouationem Anni 1573. in disputationem
proposenda in Archiepiscopali Collegio Societatis ...**

**Broich, Willem von dem
Lupsius, Johann**

Moguntiae, 1573

Præceptorum decalogi cum cæteris moralibus coniunctio, distinctio, ordo,
ratio qua tradita sunt, & obedientia quam exigunt fructuq[ue] præstitæ
obedientiæ. Cap. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46889)

Siquidem hic finis legis diuinæ, ut hominem cum Deo, et quibus tum agit, immò cum cæ-
teris omnibus componat. Moralia illud per cultum religiosum fieri debere edicunt, hoc per
iustitiam et aequitatem. Sed quis sit cultus Deo pro temporis ratione gratus et maximè
acceptus, ac in quibus consistat iusticia, caremonialia, iudicialiaq; ostendunt.

116. **QVO** D autem paulo antè dictum est, moralia in legem naturæ referri, de omni-
bus quidè accipiendum est: verum non pari gradu, sunt enim, quæ adhiberi primorū et ge-
neralissimorum principiorum examine, non magno studio ab omnibus vel agenda, vel omit-
tenda cognoscuntur: æqua, vel iniqua iudicantur: sunt, in quibus ingenio opus est, et la-
bore multo: sunt postremo, ad quæ omnino celesti siue diuina indigemus institutione.

Præceptorum decalogi cum cæteris moralibus coniunctio, distinctio,
ordo, ratio qua tradita sunt, et obedientia quam exigunt
fructus, præstite obedientiæ. Cap. 13.

117. **PRIMI** generis, siue ordinis sunt præcepta Decalogi; ad quæ tamen omnia alia
respiciunt. Nam summa illa, ad quæ nulla opus est instructione, quibusq; fidei lumine præ-
missis, facile assentimur, tanquam principia ad conclusiones. Reliqua, quæ studio virorum
sapientum egent, vice versa; propterea quod illa in medio consistant, et iam fidem faciant,
iam aliunde accipiant; iam fontis, iam riuuli, iam fundamenti, iam ædificij subeant
rationem.

118. **EORVM** si de distinctio agatur, D. Augu, tria tantum ad dei charitatem, ad
proximi, vero dilectionem septem referentis sententia magis probanda videtur, quam eo-
rum, qui vel quod ille pro vno accepit in tria secant, reiecto de sanctificatione Sabbathi man-
dato, quod facit Esaius; aut qui eo relicto, in duo; quæq; ille tanquam duo distincta accepit,
de vxore, et rebus proximi non concupiscendis, ipsi in vnum copulant.

119. **ABSVRDVM** enim in primis videtur, inter præcepta decalogi referre, quod
ad decalogum non pertineat; quodq; pertineat rejicere, satis temerarium. Deinde cum cer-
tum sit iuxta verbum Euangelij, neminem dominis duobus seruire posse; eiusdem rationis
est: Non habebis etc. cum eo, quod præcessit, Ego sum dominus Deus tuus; nisi quod nega-
tio affirmationem exponit.

120. **PORRO** facere sculptile, prohibitum quidem; sed in eum finè, ut ne adoretur: alio-
qui Moses nõ fuisset iussus facere duo Seraphim, et ea honoratissimo tabernaculi loco consti-
tuere; nec Salomon tantū sibi sumpsisset, ut tot et hominū, et bestiarū, et aliarū rerū simula

era in templū auderet inuehere, Quod cum ex omnib⁹ locis, vbi commemoratur hoc præceptū facile est colligere; tum maxime ex 26. Leuitici, vbi sic legimus; Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigatis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra. Quæ in re quis ignorat quoties peccatum sit, & à bonis quidem viris, si quavis ratione id præceptum prohibuit? non autem putari debere, manifestè ostendit, quod sequitur; Vt adorari eum, inquit.

121. **POSTREMO** quamuis omnem concupiscentiam vna quadam communi ratione comprehendere liceat, cuius rei gratia Apostolus, cum de ea loqueretur, singulari numero vsus, concupiscentiam, ait, nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces: tamen distincta est concupiscentia carnis à concupiscentia oculorum, frustra enim alioqui dixisset B. Iacobi, Omne quod in mundo est, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ: cum breuius dicere potuisset, imma ex illorum sententia debuisset, Aut concupiscentia est, aut superbia vitæ. & proinde rectè censet D. August. illam, non hanc, mandato prohiberi.

122. **SI** de numero quærat, respondendum nec plura, nec pauciora decem esse: totidem enim quicquid ad commercium ciuitatis Dei pertinere potest, quicquid Deo, quicquid hominibus debeas, continetur.

123. **NAM** si principi, qui hinc Deus est, fidem serues, si honorem & reuerentiam deferas, si grati animi significationem pro beneficijs acceptis exhibeas; omnia reddideris, nihil erit, quod à te ille desiderare queat.

124. **FIDES** in eo cernitur, quod in neminem alium principatum transfers; honor, quod nihil mali contra eum machinaris; gratus animus, quod obsequium & obedientiam præstas.

125. **HOMINIBVS** etiam omnia reddideris, si innocentiam conseruaueris, si beneficentiam colueris: beneficentiam in bene meritos, innocentiam in omnes; nulli neq. facto, neq. verbo, neq. cogitatione, neq. quod ad fortunas, neq. quod ad familiares, neq. quod ad personam propriam spectat, noceas.

126. **VT** deinde plura sint denario numero, non cogit quod omni virtuti, quæ præcipitur, vitium respondeat, quod prohibetur; præterquam enim quod negationes affirmationibus continentur, & affirmationes quadam ratione negationibus: non facile occurrit omnibus, cur teneantur esse benefici in alios, quam de se bene meritos.

127. **NFC** illud quoq. numerum augere cogit quod homini de dilectione sui nihil præcipitur. Nemo enim facile intelligit, quomodo sibi debitor existat, quod ad rationem præcepti necessarium erat. Rectius tamen dixeris, nemini vnquam amorem sui semel à natura inditum

inditum excidere; vt nulla proinde opus sit admonitione: Neq; porro quod multa propter Sabbathū celebranda festa Iudæis iniuncta fuerint. Inter omnia enim dei beneficia, siue iam tum præstita, ad quorū commemorationē festa instituta; siue postea præstanda, quorum generent significationem, præcipua, nempe omnibus communia & permanentia erant verum conditio, & quies æterna mentis in Deo; quibus seruasse Sabbathum ex c. Exod. 20. & Esaiæ 58. discimus. Alia autem per reliqua festa commemorata beneficia, & priuata & temporaria, fuerunt, ideoq; nec numerum istum ad omnes in commune pertinentem augere potuerunt.

128. **DENIQUE** non adulteratio verbi Dei, quia ad paucos pertinet; non amor parentum in filios, quia non ita perspicuum est, parentes filijs esse obligatos, sicut constat filios plurimum debere parentibus; quanquam & filij quiddam sunt, & veluti pars substantiæ progenitorum qui amorem sui non possunt deponere; non tandem alia, quæ pulsare leuiter, quod constitutum est semel, magis, quam reuera euertere videri possunt.

129. **CÆTERVM** quæ præterea morum præcepta lege continentur sicut decalogo exprimi non debuerunt, ita ad eum facile reducuntur: vt quæ de filiorum lustratione, de maleficijs, de incantatoribus, ariolis, diuinis, pythombus, mortuis, somnijs, augurijs &c. ad primum; de blasphemijs, ad secundum; de reuerentia erga maiores natu & beneficentia erga quoscunq; ad quartum; de odio & quacunq; machinatione contra proximum, ad quintum; de meretricibus, fornicatione, masculorum concubitu, ad sextum; de foeneratione & diuersis ponderibus, ad septimum; de iniquis iudicijs, ad octauum; Nonum autem & decimum omnem prohibent cupiditatem prauam.

130. **VT** vero pauciora decem credantur sufficere potuisse, non efficit quòd præcisa concupiscentiæ radice, nullus expectari possit fructus aut furti, aut machiæ. Ordo siquidem postulabat, vt prius facta prohiberentur; quibus tamen sublatis non continuo animi cogitata in vitio esse credi poterant. Postulat enim ordo, vt quo quidq; grauius & rationi magis aduersum, eo prius vetitum intelligatur.

131. **CVM** igitur perniciosius erretur circa finem, quam circa ea, quæ referuntur ad finem; & cum iniuria sit maior, deficere à principe, quam reuerentiam non exhibere; cum præponderet non delatus honor obsequio eidem denegato, cum multo indignius negligantur parentes, quam quicunq; alij; cum se prius quisq; saluum velit, quam coniunctissimum sibi; cum amplius vrgeant verbera, quam verba; cum vehementius vrant contumeliosæ voces quam cogitationes; non difficile est iudicare, quid primo, secundo, tertio, quarto, &c. loco constituendum fuerit.

132. **IAM** si tradendi modum spectes, quòd non omnia affirmatiuè, nec omnia negatiuè,

aut simul affirmatiue & negatiue; quod quibusdam addatur ratio, quibusdam promissa quibusdam minarum terror, quibusdam de recordatione ad monitio, pluribus vero non additur; mirari desines, si causas intueberis.

133. *AVT* enim mentio sit memoriæ habendæ de sanctificatione sabbathi, quod ad obliuionem collati beneficij arcendam institutum sit, aut quod habeat aliquid adiunctum non ex lege naturæ sumptum.

134. *MINIS* etiam opus est ibi præcipiæ, vbi proniores sunt homines ad malum; ratione, vbi non tanta veritatis euidentiæ; promissione, vbi non commodi. Nam de affirmatiuis & negatiuis præceptis quid respondendum sit, non potest esse obscurum, si quæ supra dicta sunt memoriæ repetantur.

135. *POSTREMO* si obedientiæ exactam rationem, quam decalogi præcepta exigunt, diligenter perscrutatus fueris; inuenies non eo solum constare, vt sciens, prudens, opereris, quod etiam lex humana exigit; amplius nihil vt pœnam, quam minatur, enala. (Quis enim deberi ei aliquid credat, qui alteri perniciem moliens, imprudens profuit, aut quis pœnam statuendam in eum, qui prodesse studens, obsuit?) verum etiam vt cum deliberatione volens, et eligens, & quem decet, scopum actionibus tibi præfigens; quod quidem lex humana non curat, sed neglectum diuina mulctat.

136. *NAM* cum homo videat tantum ea, quæ parent, Deus autem intuetur cor; non habet ille de motibus siue affectionibus animi iudicare, nisi forte quatenus se certissimè produnt indicijs; quare nec pœnam statuere, et idcirco neq; mandare, neq; prohibere. At contra dominus, Qui irascitur fratri suo, ait, reus erit iudicio.

137. *VT* autem quis firmiter & constanter operetur, quod propriè est ex virtutis habitu operari, nec homo vlla lege, nec Deus decalogo exigit: aliqui eo destitutos, qui quid tentaret, in laqueum sibi conuerteret, à quo non ratio modo abhorret quam maxime, verum etiam Tridentinum Concil: Sess: 6. Can. 7. & Deus nostris magis delectari patris, quam præmijs & probitate videretur: nec esset hoc homines ad virtutem ducere, qui scopus est omnis legis, sed repente omnes in damnationis foueam præcipitare.

138. *SED* neq; (quod fortasse miraberis) decalogo exigitur vt ex caritate, quæ iustus est finis legis, obediatur. Nam ne erres, aliunde est, non innatum, vt sic dicam, quod caritatis amore ducti decalogum obseruare debeamus; hoc est, non eo ipso, quo iubemur honorare parentes, ex caritate id iubemur facere; sed quod mandatum præterea acceperimus, à Deo super omnia diligendo; ad quem proinde omnia nostra referenda sunt. Et tamen cum vtrumq; præceptum sit affirmatiuum, & proinde ex sententiâ scolasticorum obliget quidem semper vt loquuntur, sed non quemadmodum negatiua ad semper; separabuntur illa & vti

et erit ubi honoret quis parentes, charitatis regula non adhibita, absq; caritatis tamen præcepti violatione.

139. *QUAPROPTER* etiam si daremus (quod absit) aduersarijs nostris, neminem charitatis præcepto satisfacere posse; tamen non recte negaretur decalogi præceptum ullum à quoquam mortaliu[m] seruari posse.

140. *CUM* vero & præcepto charitatis, quod Deus à nobis exigit respondeamus; insignis est audacia, aut certè inscitia pertinaciter inficias ire velle, Dei mandata nostræ facultati vlla ratione subesse; & viri Dei horendam non reformidare sententiam, qua execratur eorum blasphemiam, qui dicunt, impossibile aliquid homini à Deo præceptum esse, ac à Sanctorum patrum consensu nihil Deum impossibile præcepisse, immo mandata eius facilia esse, asserentium, discedere.

141. *DENIQUE* quod et supra asserimus, nulli unquam hominum licuit, sed nec licebit aliquando quicquam de his decem verbis remittere. Tanta est obedientia, quam exigunt, necessitas. Quid de homine dicimus? Deus qui fidelis permanet, negare seipsum non potest: quod tamen faceret, si ordinem iustitiæ suæ impermutabilem (ipse enim sua est iustitia) quam decalogi mandata continent, de medio tolleret.

142. *NEMO* ergo existimet relaxatam esse legem de homicidio non committendo, quando Abraham iussus est filium proprium occidere; nec de furto, quando filij Israel ex mandato Dei spoliauerunt Aegyptios; neq; de adulterio, vel fornicatione, quando præceptum est Osæ, ut accederet ad uxorem fornicationum, & generaret filios ex ea: Sed cogitet omnia esse Dei, & cui voluerit ipse, ea tradere; mortis omnes nos sententiam per primi parentis peccatum incurrisse; nemini iniuriam fieri, cum ab eo, qui vitæ & mortis habet imperium, quod debetur exigitur.

143. *HINC* fateri cogimur præcepta decalogi, quæ propositum voluntatis diuinæ, regulam iustitiæ certissimam & inuariabilem continent, seruata, ad iusticiam, quæ ex Deo nobis est, infusam videlicet, præparare; comparatæ iam, incrementa mereri. Nam iusticiam humanam, quis dubitat etiam effuisse, contulisse, ut non solum pronunciaretur, sed vere quoq; iustus esset, qui vitam suam ad ea quadrasset?

Præceptorum Cæremonialium vsus & Varietas. Cap. 14.